

Mi a nemzeti béke?*

LÁSZLÓ ÖLLÖS

What Is National Peace?

Keywords: peace; national peace; conflict; national conflict; national victory; national defeat

---

A magyar–szlovák megbékélés és együttműködés egyik akadályja az a feltételezés, hogy a felek az első adandó alkalommal elárulják egymást. Ma is kettős játékot játszanak.¹ Azaz a velük való bizalmon alapuló szövetségkötés kockázatos, sőt hosszabb távon biztosan bukásra van ítélve. Az aggodalmat az országok belső politikai viszonyai is erősítik. Pártjaik többsége instabil, újabbak és újabbak alakulnak, a régiek javarésze pedig leáldozik.² Politikusaik gyakran egymást is elárulják pusztán pillanatnyi és vélt érdekekért.

A kérdést azonban úgy is feltehetjük, hogy országaik egymással és másokkal kapcsolatos illetően múltbéli viselkedése mennyire ösztönzi az ő egyéni taktikáik és stratégiáik megválasztását? Aligha feltételezhető, hogy semennyire. Ahhoz ugyanis mindekelőtt bíráltniuk kellene az efféle múltat, méghozzá nyilvánosan. Ha nem teszik, márpedig ritka az ilyen,³ akkor inkább az feltételezhető, hogy példaként szolgál. A két nem-

---

* A tanulmány „A szlovákiai magyar társadalom változásai az utóbbi 100 évben, különös tekintettel a mindennapi kultúrára” című, APVV-20-0336 számot viselő projekt keretében készült. A tanulmány elkészítését a Szlovák Köztársaság Kisebbségi Kulturális alapja támogatta.

- 1 Václav Klaus például korábban Csehországot a Nyugat, a többi közép-európai országot a Kelet részének nyilvánította. Éppen amikor az euroatlanti integráció volt a céljuk. De a visegrádi együttműködés érdekeltvisége és a belőle kikacsintó magántaktikák is példázhatják az állítást.
- 2 A politikai pártok instabilitása korábban Szlovákára volt jellemző. Ma már Magyarországon is megfigyelhető.
- 3 Csonka Ákos: Krajniak: mi, szlovákok nem szenvedtünk az ezeréves magyar elnyomás alatt, hanem államalkotó nemzetként alakítottuk Nagy-Magyarország történelmét. „A miniszter konkrétan meg is nevezi, hogy ez a szemléletmód valójában Vladimir Mináčtól származik, aki a szocializmus idején a kommunista ideológiának megfelelő módon plebejus nemzetként határozta meg a szlovákságot, amiről egyebek mellett könyv és film is készült (Ezeréves méh/Tisícročná včela). Holott – Krajniak szerint – ez koránt sincs így, mivelhogy államalkotóként ők is ugyanúgy alakították Nagy-Magyarország történelmét.” Felvidék.ma, 2021.09.02.

zeti kultúra összekapcsolásának programját, annak fontos részleteit kellene sajátjává tennie a közszereplőnek, például a szavazatokra pályázó és azoktól függő politikusnak, ami a jelen viszonyai közt nyilvánvalóan nagy kockázattal járna.

A felek politikai szereplőinek egyes csoportjai közt alkotmányos kérdésekben folyik a vita. Még hozzá az egyes országokon belül is. Ezek a politikai rendszer jellege. Továbbá az emberi jogok értelmezése a migráció vonatkozásában, az LMBTQ, a családok vonatkozásában. De a nemzeti kisebbségekében is. A bepolitika küzdelmeknek így országok közti dimenziója támad. A két ország együttműködésétől, sőt a két nemzet közeledésétől a felek egyes politikai irányzatai feltételezhetően a maguk értékrendjét féltik.⁴

Ám ez a szemlélet hibás. A magyar–szlovák megbékélés olyan változásokhoz vezetne a két ország értékrendjében, amelyek lakosai nagy részének javát szolgálnák. A vezetőréteget is beleértve. Ám változniuk kellene. Ez a változás persze nagyobb volna, mint amikor az egyik nagyhatalomtól a másikhoz állnak. Még annál is, hogy eközben a politikai rendszerét is átveszik, felszámolva a korábbi. A változásnak most korábbi identitásuk egyik alappilléret kellene megingatni, majd kicserélni: a térségbéli nemzeti ellenségüket.

A nemzeti agresszivitásuk kritikája egyben a demokrácia értékrendjének megerősödésével járna. A nemzeti relativizmus ugyanis az államszervezés legfőbb elvének, a nemzeti elvnek a torzulásaként nem válhatna általános magatartásmintává. Sőt. A kritika egyik célpontja éppen a nemzeti relativizmus⁵ volna. A nyilvános vita pedig a társadalom legtöbb tagjához eljuttatná eredményeit. Továbbá az új értékrend részeként a közoktatásba is bekerülne. Az egyes politikai eszmeáramlatok előnyére válhatna a folyamat. A nemzeti nagyság visszanyerése volna a konzervatívok legfőbb jutalma. A demokrácia megerősödése pedig a liberálisoké.

Ez ideig a fenyegetettség képét mindenekeelőtt a nemzeti szomszéd veszélyforrásként történő jellemzésével lehetett megrajzolni.⁶ Veszélyesebbnek, mint a dominanciára törő, sőt hódító nagyhatalmak, így lehetett inkább azok uralmát megindokolni, mint

4 Magyarország veszélyforrás a liberális sajtóban. Mindennapi orbánózás: szlovák liberális lap próbálja megfúrni a szlovák–magyar energetikai üzletet. A pozsonyi DenníkN a magyar–szlovák viszony szításával igyekszik megfúrni az MVM részvényvásárlását egy szlovákiai energetikai cégben. Orbán-veszélyre hivatkoznak. Mandiner.hu, 2021. november 5. Ez a cikk eredetileg a Ma7.sk oldalon jelent meg. Matus Tibor írása.

5 A nemzeti relativizmus a morális relativizmus egyik válfaja. A kettő összefüggéséről lásd: McMahan, Jeff: *The Limits of National Partiality*. In McKim, Robert – McMahan, Jeff (eds.): *The Morality of Nationalism*. Oxford University Press, New York – Oxford, 1997, 108.p.

6 De ide illik Szlovákia jelenlegi külügyminiszterének álláspontja is. Lásd: Szefer slowackiego MSZ: Nasz byly premier jest głównym adwokatem Putina. Stracił rozum Szefer slowackiego MSZ Rastislav Káčer o pomocy Ukrainie, węgierskiej traumie po Trianon, euro, polskich sukcesach. Rzeczpolita, 2022.10.16

Magyarul: Szlovák külügyminiszter: „A magyarok traumatizálódtak Trianon után, a szlovákoknak pedig van okuk enyhén paranoiásnak lenni.” Mandiner, 2022. október 17.

a közösen létrehozható nagy és erős államot választani. Ez a preferenciasor egyben a kisállamiság garanciáját is jelenti, méghozzá mindmáig. Amennyiben a felek szeretnék maguk után tudni a kisállamiság korlátjait, a függések és az alávetettség, az igazodási kényszer és kihasználtság torzító hatását,⁷ akkor a térséget kell megmozdítaniuk. Együtt a többi közép-európai állammal középhatalommá válhatnak. Külön-külön mások maradnak az erősebbek.

A nemzeti relativizmust felválthatná az összetartozás, és kultúráik összekapcsolása olyan esélyt adhat nekik, amelyet egyedül nem is remélhetnek. A nemzeti relativizmus felváltása pedig összekapcsolná a népfelség elvét a polgárok nemzeti szabadságának elvével. Egymás fenyegetését és fenyegetettségét nem lehetne politikai népszerűség szerzésére használni, de ami fontosabb, értelme sem volna. Hiszen a továbbfejlődéshez éppen a másokra volna szükség.

Az új közös identitásnak persze nevet kell adni! Annak az elképzelésnek, hogy az egyes nemzeti identitások az európaiság alkotórészei lennének,⁸ tehát belőlük állna, éppen ez a módozat volna a tényleges megvalósulása. E módon nem pusztán az általánosban jelenne meg, hanem a legfontosabb elemeiben fonódna össze. Hasonlóképpen, sőt még az előbbinél is intenzívebb formában lehetne életet adni a közép-európai identitásnak. Ez az EU-n belül is új lendületet adna a térség egészének, és kis nemzeteinek is.

A közös identitás azért közös, mert a felek közösen alkotják. Együtt építik fel és újítják folyamatosan. Nem pusztán valamiféle központilag megfogalmazott általánoshoz igazodva, méghozzá a központ instrukciói, sőt utasításai alapján,⁹ hanem a maguk nemzeti önazonosságának értékes elemeit kötik össze a másikkal, az övét a magukéval. De ami jó, és hiányzik, azt át is veszik minden kollektív szegyenkezés nélkül, nem titkolva a forrást. Sőt, a forrás, a szomszéd, a nemrég még ellenségként bemutatott nemzet egyik-másik tagjának teljesítménye éppen a közelség és szövetség, valamint az átadás és átvétel okán büszkévé teheti az embert. Tudva, hogy ez az út kétirányú. Az ilyen együttműködés kiterjeszhető az élet legtöbb területére.

A nemzeti elválasztás megszüntetésével láthatóvá válnának a valós teljesítmények. Elválaszthatóvá válnának azok, amik a nemzeti harc, a mások nemzeti alávetésére irányultak. Valamint azok is, amelyek ugyan részben vagy egészben másokéi, ám „asszimilálták” őket, és kisajátították, maguknak nyilvánítva a másokét. Ezt akkor lehet

7 Bibó István: A kelet-európai kisállamok nyomorúsága. In Bibó István: *Válogatott tanulmányok, Második kötet 1945–1949*. Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1986, 185–266. p.

8 Richard Coudenhove-Calergi egyenesen európai nemzetről beszél, amelyekben „minden jó francia, német, lengyel vagy olasz egyben jó európaivá válik”. Richard Coudenhove-Calergi: *Páneurópa*. In Szénási Éva (szerk.): *Elméletek az európai egységről II*. Budapest, L'Harmattan, Zsigmond Király Főiskola, 2004, 108. p.

9 A nacionalizmus egyik felfogása, hogy az elitek eszköze, amivel indoktrinálják a tömegeket. Lásd: Elie Kedourie: *Nationalism*. Oxford, Blackwell Publishers Ltd. 2000, 141. p.

megtenni, ha a másik fél érdemben nem fér hozzá a hazai közvéleményhez. Legfeljebb tudományos konferenciákon elégedetlenkedhet, ám az a széles nyilvánossághoz már nem jut el. A tényleges emberi teljesítmények meglátása viszont nyilvánvalóan hasonlóra ösztönözne. Világossá téve, hogy mások nemzeti elnyomása nem segíti, hanem fékezi a teremtő emberi cselekvést.

Az önálló döntéshozatalról való önkéntes lemondás persze elméletileg azzal a veszéllyel jár, hogy valamelyik fél saját nemzeti érdeke alá rendeli, azaz felhasználja a másikat. Ám ez csak akkor lehetséges, ha a felek, egészen pontosan a két vagy a több nemzeti közvélemény döntő többsége és a vezetőréteg legnagyobb része ezt elfogadhatónak tartja. Ma bizonyára önmagukról is ezt gondolják a felek. Így a másik félről sem tudnak elképzelni mást. Amennyiben pedig nemzeti közvéleményük nagy részét is meggyőzik erről, akkor az álláspontjuk tartható. A nemzeti relativizmus értékrendjével együtt. Svájc példája szinte egyáltalán nem jelenhet meg a maguk közvéleménye előtt, hiszen világosan demonstrálná, hogy emberileg nem lehetetlen a többféle nyelvi és vallási kultúrára épülő összetartozás, sőt mi több, egy jól működő állam alapjait adhatja. Csak ők maguk, a mostani vezetőréteg tagjai nem képesek rá, illetve nem az érdekük. Ők azok, akik inkább választják a nagyoktól függő kisállamiságot, nemzeteik nagyhatalmaknak történő alávetését, mint a szomszédjaikkal való összefogást, egymás nemzeti szabadságára építve szövetségüket. Az hát a kérdés, miért választják ezt ma is?

Az egyik ok¹⁰ abban a kulturális örökségben rejlik, amely átítatja a felek nemzetté válását. A másik pedig a felek gyengeségét nemzetté válásuk során. A nyugatiak és a keletiek közt ugyanis mások mellett még egy fontos különbség van. Nevezetesen: a közép-európaiak nem voltak képesek kivívni nemzeti szabadságukat. Mindegyikük megpróbálkozott vele, ám katonai vereséget szenvedett. Svájc, Hollandia, Anglia, Franciaország, majd Németország és Olaszország képes volt rá. Egyedül, illetve az olaszok francia segítséggel győzni tudtak. A lengyelek, a magyarok, a csehek vereséget szenvedtek. A szlovákok is, ám az ő mozgósítási képességük is csekély volt. A vereségeik nemzeti identitásuk alapvető részét képezik. Mivel pedig e harcot esetenként szomszédjaik, azaz egymás ellen is vívták, vereségeik velük szemben is megmaradtak nemzeti sérelemnek. A vereségek, s nyomukban a nemzeti kicsinyiség tudata pedig a nemzeti relativizmus legdurvább változatát gyökerezettette meg értékrendjünkben. Ennek értelmében kicsinyként a szomszédok ellen bármilyen hatalom támogatása indokolható. A támogatást elvi alapon elutasítókkal szemben pedig felhozható az érv: ők nem kínálnak semmiféle jövőt az egyébként önmagában gyenge, legyőzött nemzet számára. Az emberiség, sőt akár az emberi jogok elveinek következetes érvényesítése a másik, az ellenséges, de legalábbis potenciálisan ellenséges szomszéd nemzetet segíti.

Viszont egy támogató nagyhatalom lehetőséget csillant meg a legalapvetőbb nemzeti cél, a kultúra, a nyelv legmagasabb szintre emeléséhez. Azaz a nemzeti identitás kifeje-

10 Ebben a tanulmányban az összes fontos ok nem jelenik meg.

lesztéséhez. Az ára – a nagyhatalom politikai rendszerének átvétele, és hatalmi igényeinek kiszolgálása¹¹ – még mindig kevesebbnek tűnik, mind a szomszédal szembeni vereség. Az ugyanis éppen a nemzeti identitás legfontosabbnak tartott elemeit, a kultúrát és a nyelvet fenyegeti. A nemzeti identitás alapkérdéseiben megszülető megegyezés nyilvánvalóan átírná ezt a kalkulációt. Ám erre mindmáig nem voltak képesek a felek. Ha valamelyiküknek módjában állt, akkor inkább a kisebbségeiktől való félelmet választotta.¹² Így persze szuverenitásuk töredékeivel számolhattak csak. Ám ezt éppen ennek a magatartásnak köszönhetik. Csehszlovákiában, majd Szlovákiában a magyarok kisebbségbe került csoportjának alávetése és fokozatos felszámolása fontosabb célkitűzéssé vált, mint a magyarokkal és persze több hasonló közép-európai nemzettel történő összefogás, és általa a nagyhatalmi státusz és a nemzeti szuverenitás megtartása.

A kockázat lényegét saját nyilvánosságuk felé abban láttatták, hogy a felek ismét területi igényekkel lépnek fel a másikkal szemben, majd annak sikere után nemzetileg elnyomják az oda került szlovákokat, illetve a magyarokat. Ezért be kell biztosítani magukat. A határokat stratégiai szempontok alapján kell kikényszeríteni, mit sem törődve az ott lakók akaratával. Stratégiai szempontok alapján, hogy a következő összecsapás során előnyösebb helyzetben legyenek. Ha pedig más nemzetiségűeket a saját hatalmuk alá sikerült vonniuk, akkor azok nemzeti identitásának gyengítése s felszámolása megkezdődik. A terület uralása az elsőrendű. Az embereket az terület uralásának eszközeivé kell tenni. Tehát olyanná, hogy megfeleljen ennek a szempontnak.¹³

Ezen a ponton válik a nemzeti identitás agresszív kulturális összetevője önmagát fenntartó erővé. Amennyiben ugyanis az ember nemzeti szabadsága válna normává, akkor a nemzeti elnyomás egész rendszere inogna meg, arra pedig az állam eszmei alapja, sok ember egzisztenciája, valamint a polgárok nagy részének nemzeti identitása épül.

A mi két nemzetünk értékrendjében nyilvánvalóan jelentős változásokat eredményezne, ha az ember szabadságát nemzeti szabadságként is látnák. Persze abban az esetben a polgári összetartás jellegének is változnia kellene. Akkor pedig az államnak a polgári szabadság korábbi tartalmának elemeivel összeillesztve a polgárok nemzeti szabadságát is biztosítani és védelmeznie kell. Ahhoz pedig, hogy a különbözőek

11 Szlovákia szándéka a Szovjetunióhoz való csatlakozásra persze ezt felülírta volna. A szlovák nyelv nyilvánvalóan az orosz alá rendelődt volna, hasonlóan a birodalmon belüli többi nyelvhez.

12 Horthy Miklós Magyarországa például egyszerre számolt Szlovákia visszakívánkozásával, és fosztotta meg nyelvi jogai java részétől a Magyarországon maradt szlovák kisebbséget. De a sztálinista Magyarország sem bánt különül a szlovák kisebbségével. Csehszlovákiában pedig az ötvenes években a Szovjetunió közbeavatkozása változtatja meg részben a helyzetet, ám a nyelvi és kulturális egyenjogúság nem jön létre.

13 Johann Gottlieb Fichte szerint a nemzetnek művelt katonákra van szüksége. A nevelés rendszerének ilyené kell formálnia az állam polgárait. Johann Gottlieb Fichte: Beszéd a német nemzethez. Tizenegyedik beszéd. In Bretter Zoltán (szerk.): *Eszmék a politikában. A nacionalizmus*. Pécs, Tanulmány Kiadó, 1995, 135–146. p.

közös politikai közösséget alkossanak, a többi különféleségeikhez hasonlóan nemzeti identitásuk fejlődéséhez is a lehető legjobb feltételeket kínálja.

A különutasság látszólag természetes, az felel meg a nemzeti identitás természetének. A nacionalizmus eszméje valóban tartalmazza a nemzeti szuverenitás célját. Ám a mai szuverenitás már jócskán különbözik a Jean Bodin által megfogalmazottól. De nemcsak az évszázados fejlődés az egyetlen különbség. Hanem hogy a közép-európai kis államok szuverenitása Jean Bodin óta sem érte el az általa megfogalmazott kritériumokat, sőt. A térség folyamatosan külső befolyás alatt állt, leszámítva azt az időszakot, amikor egységes volt. Ekkor viszont egymás rovására terjesztették hatalmukat az itt élő kis nemzetek. Majd államuk felbomlasztása után is ezt folytatták, csak immár a térség felett dominanciára törekvő nagyhatalmakat kiszolgálva.

Az igazodás manőverei, a nagyhatalmi kiszolgálás taktikái a szuverenitás illúzióját keltik. Sőt, lehetővé teszik, hogy a nemzeti nyilvánosságban a szuverenitás illúzióját keltsék. A szuverenitás tartalma így azonban az állandó szolgálatkészség, majd árulás, átállás és újabb átállás lesz. Ezt magyarázza a fősodratú történelemértelmezés, ami persze viselkedésmintaként a hazai politikai életet is átítatja. A nemzeti nagyság így nem a függetlenség, hanem a függetlenség nevébe csomagolt nagyhatalmi függés és e függés változtatása az egyes vezetői csoportok vélt érdekei szerint. A domináns nagyhatalom vezetésében történő változások, vagy az átállás az egyik nagyhatalomtól a másikhoz egyben a kis ország vezetői csoportjainak hatalmi harcát is alapjaiban befolyásolja. Ugyanis általában váltáskor számolnak le egymással. A köztük folyó vita is javarészt arról szól, melyik nagyhatalom, vagy az éppen domináns melyik vezetőcsoportjához kötődjön. Aki a hatalomhoz jutókra tesz, az általában maga is hatalomra jut, és hatalmon marad. Aki a vesztesekre, az veszít. A kis állam belső hatalmi viszonyairól ugyanis a nagyok döntenek. Emiatt fontos oly nagyon, hogy a szomszédjaikkal szembeni nemzeti győzelmeiket mutathassák fel a saját közvéleményüknek. Egyébként csak annyi volna látható, hogy a valóságban szuverenitás helyett az erők érdekeit szolgálják. Azt pedig mással aligha tudják megindokolni, mint a szomszéd nemzet feletti győzelemmel. Ám egy feloldhatatlan ellentmondásba sodorják magukat ezzel a nemzeti startégiával: gyengék és kicsik önmagukban, de akivel együtt erők lehetnének, éppen azok ellen küzdve teszik őket és magukat a nagyok kiszolgálóivá.

Közben elmerülnek a taktikai manőverek végtelen sorában, ahol bárkiből lehet barát és ellenség, méghozzá hol ez, hol az. Ebben a rendben nem lehet biztonság és állandóság. Akár mindegyik választás után. Az erősektől való függés világában ugyanis a függés egyben beavatkozást is jelent. Továbbá nem egy olyan állam létezik, amely többnyelvű, többkultúrájú, ám polgárai mégis egy politikai közösséget alkotnak. És az ilyen államok száma megnőtt az elmúlt száz évben.

A különutasság tehát nem meghatározó eleme a nemzeti identitásnak. Csak az egyik válfaja ilyen. De Közép-Európában kétségtől ez dominál. Ám ez nem jelenti, hogy ne változhatna. Amennyiben a térség lakosai, különösképpen magyarok és szlovákok, szeretnének megszabadulni nemzeti kicsinységüktől, együtt megethetik. Különkülön nem. A magyar–szlovák megbékélés e felfogás legfontosabb elemét venné el. Az

eddig fenntartása egyben a nemzet elitek általi uralását is fenntartaná. A kicsik jövője ugyanis nagyobb mértékben függ vezetőiktől, mint a nép erejétől.

Ám miként lehet megteremteni az összetartozás tudatát és állapotát, amikor a múltban a felek kölcsönösen megpróbálták a nemzeti megsemmisülés szélére sodorni egymást?¹⁴ Sőt mi több, nemzeti harcaik mély gyökeret eresztettek hagyományvilágukban. E harcok és a hozzájuk kötődő nemzeti relativizmus ma is fontos pillérje nemzeti identitásuknak.

A plurális társadalom nemzetileg is plurálissá akkor válhat, ha a nemzeti többfésülés a társadalom egésze számára jobb, mint annak elnyomása. Hasonlóképpen a pluralizmus egyéb formáihoz. Ám a nemzeti identitás komplex volta és politikai erejének figyelembevétele nélkül aligha válhat inspirálóvá. Komplexitása okán akkor működne a korábbi állapotnál jobban, ha az ember mentális adottságainak minden fontos területén, mind racionális, mind érzelmi világában gazdagítónak látná és érné a másik nemzeti sajátosságait. Politikai közösséggé pedig akkor válhatnának, ha átlátnák, hogy az összetartozásuk sokkal értékesebb a nemzeti ellenségességüknél. Majd nemcsak átlátnák, hanem át is élnék összetartozásukat.

A szlovák nemzet akkor sem lesz nagy, ha sikerül felszámolnia a magyar identitás zömét Szlovákiában. És a magyar nemzet sem válik naggyá, ha sikerül megtartania. Egymás elleni küzdelmük nem naggyá teszi őket, hanem kicsivé. Nagyok együtt, még hozzá a többi közép-európai nemzettel együtt lehetnek ma is. Ám ha valóban naggyá akarnak válni, kell hozzá még valami. Olyan cél, amely túlmutat e kis nemzetek közös erejénél. Olyan, amely a szélesebb világnak is kínál valami értékeset. Legalább két dolog lehet ez. Az egyiket az eredményeik jelenthetik. A másikat pedig összetartozásuk mintája. Ha új tartalommal tudják megtölteni eddigi konfliktus itatta viszonyukat, ha a homogénné tett nemzetállamnál jobb, szebb, hatékonyabb közösséggé építenék magukat, akkor ez nyilvánvalóan példává válna. Még hozzá nemcsak az állapot, hanem a 21. században végigvitt folyamat.

Az alkotmányos identitás, a politika elválasztása a kulturális identitástól annyiban is problematikus, hogy a politika kulturális döntéseket is hoz. Ezek során pedig előnyben részesít egyes kultúrákat és hátrányos helyzetet teremt mások számára. Különféle kulturális meggyőződésű embereknek gyakran más politikai preferenciáik vannak. Ezért kulturális értékrendjük befolyásolása gyakorlatilag az összes politikai szervezet fontos céljai közé tartozik. Politika és kultúra elválasztása legfeljebb abban jelenhet meg, hogy a felek az állam erőszakszerveivel nem üldözik az ő kulturális értékrendjük-

14 Magyarország a 19. század végének és a 20. elejének asszimilációs politikájával, Szlovákia, pontosabban Csehszlovákia pedig az első világháborút követő területi igényeivel, amelyek a többi Magyarországgal szomszédos ország követeléseivel együtt Magyarországot egy kis, jelentégtelen országocskává zsugorította volna. Feltételezhetően a magyar nemzet többsége került volna kisebbségbe. A magyar kisebbség felmorzsolása folyamatosan zajlik. De a magyarországi szlováké is folyt több évtizeden keresztül.

től és érzemviláguktól eltérő irányultságokat.¹⁵ Ám még ez alól is kivételt tesznek, méghozzá jó okkal. Ám mindez nem jelenti, hogy ne létezne kultúrpolitika célokkal és persze preferenciákkal. Ezek a célok pedig a társadalom plurális természetéből következően nem mindenki céljai, vagy legalábbis nem mindenki elsőrendű céljai. Azaz lesznek, akik ugyan maguk sem nem akarják az állam erőszakszervei révén büntetni a magukétól eltérő kulturális értékeket sajátjuknak vallókat, ám mégsem kapnak egyenlő kulturális esélyt az adott kormányzattól. A helyzet mögött rejlő módszertani probléma abban az ismert tételben áll, hogy az ember társadalmi életének egyetlen területe sem választható el maradéktalanul semelyik másiktól. Gondolatilag a szellemi absztrakció segítségével ez persze megcselekedhető. Ám a valóság összetettebb. Az emberi sokféleség nyilvánvalóan megjelenik az egész emberben, mind abban, ami alkotja. Az elemzés nyomán külön-külön is elgondolhatóak. Ám megfelekedezni összetartozásokról, arról, hogy mindezek együtt az ember, olyan társadalomképet teremtenek, amelyikből azt kell eltávolítani, mitől elvonatkoztatattak. Nem az elvonatkoztatás hiányosságait.

A logikai hiba politikai hibává nőhet, s ez nemegyszer történt meg a modern történelemben. Nemzetek megbékélésénél éppen ezért nem szabadna ismét elkövetni. Magyarok és szlovákok nemzeti identitásának mindegyik fontos elemét számba kell venni hozzá, és jobb megoldást kell kínálnia reájuk, mint amilyet az eddigi ellenségeség nyújt. Méghozzá mind egyenként, mind egymással összefüggő rendszerként. Ha pedig ebből egy új kulturális tér nyílik, olyan, amely képességeivel és lehetőségeivel tágabb, szebb és jobb a mainál, akkor a térség nemcsak önmagáért emelkedhet, hanem másoknak is példát kínálhat.

Közép-Európában eddig magáért, a saját súlyáért, erejéért és általa a szabadságáért fogalmaztak meg elképzeléseket a térség összefogásáról. Ám ha ma a globális verseny idején kívánja elérni minezt, akkor többet kell maga elé tűznie.

Irodalom

- Bibó István: A kelet-európai kisállamok nyomorúsága. In Bibó István: *Válogatott tanulmányok, Második kötet 1945–1949*. Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1986.
- Coudenhove-Calergi, Richard: Páneurópa. In Szénási Éva (szerk.): *Elméletek az európai egységről II*. Budapest, L'Harmattan, Zsigmond Király Főiskola, 2004.
- Csonka Ákos: Krajniak: mi, szlovákok nem szenvedtünk az ezeréves magyar elnyomás alatt, hanem államalkotó nemzetként alakítottuk Nagy-Magyarország történelmét. Felvidék.ma, 2021.09.02.

15 John Rawls a *Political Liberalism* címet viselő művében fogalmazza meg az olyan politikai közösség, majd állam elképzelését, amelyik egyetértése átfedő. A megállapodó felek végső értékei különbözőek, ám a politikai élet pluralizmusában és az állam alkotmányos alapjában egyetértenek, hiszen az mindegyiküket védi. John Rawls: *Political Liberalism*. Columbia University Press, 1993.

- Fichte, Johann Gottlieb: Beszéd a német nemzethez. Tizenegyedik beszéd. In Bretter Zoltán (szerk.): *Eszmék a politikában. A nacionalizmus*. Pécs, Tanulmány Kiadó, 1995.
- Kedourie, Elie: *Nationalism*. Oxford, Blackwell Publishers Ltd., 2000.
- McMahan, Jeff: The Limits of National Partiality. In Mc.Kim, Robert – McMahan, Jeff (eds.): *The Morality of Nationalism*. New York – Oxford, Oxford University Press, 1997.
- Rawls, John: *Political Liberalism*. Columbia University Press, 1993.
- Rzeczpolita: Szef szlovackiego MSZ: Nasz były premier jest głównym adwokatem Putina. Stracił rozum Szef szlovackiego MSZ Rastislav Káčer o pomocy Ukrainie, węgierskiej traumie po Trianon, euro, polskich sukcesach. 16.10.2022.

LÁSZLÓ ÖLLÖS

WHAT IS NATIONAL PEACE?

This paper examines the place of national peace in the conceptions of peace. What are its specificities, i.e. how it differs from other types of peace, and what are their common elements? It also addresses the problem of whether and how this can be applied to Hungarian–Slovak relations. One of the peculiarities of the relationships between Central European nations is the limited sovereignty of their states. It is in this state that peace becomes an issue.

LANG TAMÁS

A KETTŐS KERESZT ÁRNYÉKÁBAN

Zsidóellenes törvénykezés és zsidóüldözés
Szlovákiában (1938–1945)

Fórum Kisebbségkutató Intézet